

Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune Slutrapport med konklusioner og anbefalinger

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 20. februar 2026 | 11

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

15. JUNI
FONDEN

Datablad

Fagligt notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

Kategori: Rådgivningsnotat

Titel: Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune
Undertitel: Slutrapport med konklusioner og anbefalinger

Forfattere: Jesper Madsen, Hans Peter Hansen, Kevin K. Clausen, Annika S. Jeppesen og Gwen Fox

Institution: Aarhus Universitet, Institut for Ecoscience

Faglig kommentering: Iben Hove Sørensen

Kvalitetssikring, DCE: Camilla Uldal

Finansiering: 15. Juni Fonden

Bedes citeret: Madsen, J., Hansen, H.P., Clausen, K.K., Jeppesen, A.S. og Fox, G. 2026. Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune. Slutrapport med konklusioner og anbefalinger. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 18 s.- – Fagligt notat nr. 2026|11

Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse

Foto forside: Bramgæs og ulv, fotograf Jesper Pedersen

Sideantal: 18

Indhold

Forord	4
Baggrund	5
Undersøgelsesområdet	8
De væsentligste resultater og konklusioner	9
Forekomst af gæs og sangsvaner	9
Markskadeforsøg	10
Aflastningsmarker	11
Bortskræmning	12
Læringsprocesser og samforvaltning	12
Anbefalinger	15
Projektteamets anbefalinger vedrørende afværgeforanstaltninger	15
Projektteamets anbefalinger vedrørende samforvaltning	15
Deltagernes forslag og anbefalinger	16
Produkter og formidling 2021-2025	17
Videnskabelige produkter	17
Formidling	18

Forord

Undersøgelserne i Guldborgsund Kommune kunne ikke være udført uden et tæt samarbejde med de lokale deltagere, lodsejere, jægere, fugleinteresserede, og en række organisationer, VKST, Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, og myndigheder, Naturstyrelsen Storstrøm og Guldborgsund Kommune. Stor tak til jer alle. Tak til SEGES for samarbejde om markforsøg og til Preben Berg for at have udført tællinger af fuglene. En særlig tak til Guldborgsund Kommune for at have stillet mødelokaler og kantine til rådighed. Vildtforvaltningsrådet takkes for interesse og feedback på projektet.

Tak til sponsorerne af undersøgelserne, i de første to delprojekter Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø, og i de efterfølgende to delprojekter 15. Juni Fonden. Det har været nyttigt for modningen af projektet, samarbejdet med deltagerne og vores fælles læring, at vi kunne udfolde arbejdet over en længere årrække.

Baggrund

Gennem de sidste to årtier er der opstået et stigende problem omkring forvaltning af overvintrende bramgæs i Danmark, hvor landmænd oplever betydelige skader på afgrøder forårsaget af gåseflokkene. Bramgåsen er fredet i henhold til EU's Fuglebeskyttelsesdirektiv, og selv om den kan reguleres i henhold til Vildtskadebekendtgørelsen, har berørte landmænd udtrykt frustration. Dels mangler de effektive redskaber til at afhjælpe problemerne, dels oplever de, at problemet spreder sig med risiko for store udbyttetab.

Undersøgelserne i Guldborgsund Kommune har både haft et lokalt og et internationalt ophæng. Det blev startet i 2019 for at undersøge omfanget af skader på sårbare afgrøder, effektivitet af afværgeforanstaltninger, herunder regulering, samt mulighederne for lokalt at afbøde problemerne forårsaget af bramgæs.

Året før, i 2018, blev der vedtaget en international forvaltningsplan for bramgås i regi af Vandfugleaftalen for Eurasien og Afrika (AEWA under FN/UNEP). I henhold til denne plan forpligtede medlemslandene, herunder Danmark, sig til at arbejde for en helhedsorienteret forvaltning af bramgæssene i deres udbredelsesområde. Det indebar bl.a. at øge vidensgrundlaget for at skabe en bedre forståelse af problemerne med gæssene i forhold til landbrugsinteresser og luftfart. Hensigten var at udarbejde et oplæg til løsninger både nationalt og internationalt. Projektet i Guldborgsund Kommune blev en del af den nationale implementering af den internationale forvaltningsplan, med henblik på at bidrage med danske erfaringer til vidensgrundlaget for den internationale forvaltning.

Guldborgsund Kommune blev udvalgt til forsøgsområde af tre forskellige grunde: 1) et stigende antal overvintrende bramgæs i et intensivt dyrket landbrugsområde, 2) et stort oplevet problem blandt landmænd, afspejlet i et højt antal dispensationer til regulering af bramgæs og 3) en landbrugsstruktur med stor variation i størrelsen af landbrugsbedrifter, hvor der kunne være nuancer i opfattelsen af problemets omfang og forskelle i kapacitet til at finde løsninger. Beslutningen om udpegningen af forsøgsområdet blev truffet på baggrund af et indledende møde med brugerne, primært lodsejere, jægere og Naturstyrelsen, afholdt i februar 2019. På dette møde blev der givet udtryk for bred tilslutning til deltagelse. Denne tilslutning blev opretholdt i hele projektforsløbet, dog med en vis fluktuation af deltagere og variation i deltagelsen fra de enkelte deltagere. Der var undervejs enkelte frafald, ligesom der også kom nye deltagere til projektet.

Da problemstillingen omkring forvaltningen af bramgæs (og andre arter af vandfugle i landbrugslandskabet) både rummede en naturfaglig og en human komponent, var undersøgelsen fra begyndelsen planlagt som et integreret tværfagligt projekt med deltagelse af natur- og samfundsvidenskabelige forskere, samt deltagelse af landbrugseksperter. Samlet forløb projektet over seks år, delt op i successive undersøgelser, kun afbrudt i et år pga. Covid 19 (Tabel 1). Forløbet og de gennemførte undersøgelser blev planlagt i samarbejde med brugerne, i form af de lokale lodsejere, jægere, fugleinteresserede, samt repræsentanter for Danmarks Jægerforbund, Dansk Ornitologisk Forening, VKST, Naturstyrelsen og Guldborgsund Kommune.

Projekt har fulgt en såkaldt kritisk-utopisk aktionsforskningstilgang, med fokus på deltagernes myndig- og ansvarliggørelse, en fælles social læring og en dialog styret af en fælles samtaleramme. Projektet har desuden anlagt et adaptivt forvaltningsperspektiv på problemstillingerne og deres mulige løsninger. Det gælder for den valgte tilgang, at deltagerne via et faciliteret forløb, i fællesskab har identificeret de grundlæggende problemstillinger og vidensbehov, som er søgt dækket med inddragelse af eksisterende viden og nye undersøgelser. Desuden har deltagerne, ligeledes i fællesskab, formuleret deres målsætninger og hvilke handlinger de mente der var nødvendige for at nå målsætningerne. Den adaptive tilgang har været anvendt i erkendelse af problemstillingernes kompleksitet og de mange usikkerheder i relation til gæssenes adfærd og brug af området, deres effekter på afgrøder, sammenhængen med landbrugspraksisser, betydningen af økonomiske faktorer, samt brugerne incitament og interesse for at indgå i et egentligt samarbejde om at finde løsninger, også kaldet samforvaltning.

Et af formålene med undersøgelsesforløbet har været at opbygge en fælles læring om gæssene, deres effekter på afgrøder og behov for afværgeforanstaltninger. Flere af undersøgelserne har taget afsæt i de markskader som lodsejerne har oplevet, i effekterne af praksisnære anvendte afværgeforanstaltninger, i oprettelse af aflastningsmarker til gæssene og afprøvning af lokalt forankret samforvaltning af gæssene. Tiltagene blev udført på frivillig basis, og forskerne har faciliteret processen og dokumenteret effekterne af tiltag, samt bidraget med metoder og udstyr. Endvidere har forskerne dokumenteret brugernes opfattelser af situationen før, under og ved afslutningen af projektet.

Ved indgåelsen af den afsluttende del af projektet (2022-2025) blev det aftalt mellem donoren (15. Juni Fonden), Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø og Vildtforvaltningsrådets formand, at erfaringerne fra projektet skulle munde ud i en række anbefalinger til videre brug i både lokal og national forvaltning af bramgæs. Der blev afholdt et afsluttende møde for projektet på Guldborgsund Kommunes Rådhus i Nykøbing Falster den 3. december 2025, hvor konklusioner og anbefalinger fra forskerne og brugerne blev fremlagt og diskuteret med myndigheder og Vildtforvaltningsrådets parter.

Slutrapporten giver overordnede konklusioner og anbefalinger på baggrund af det samlede projektforsløb udført i Guldborgsund Kommune, 2019-2025.

Tabel 1. Oversigt over undersøgelsesforløbet 2019-2025, fordelt på delprojekter, finansieringskilder og formål og hovedresultater.

År	Projekt-titel	Finansiering	Formål/Resultater
Jan. 2019 - mar. 2020	Regulering af bramgæs som led i en regional gåseforvaltning	Miljøstyrelsens projektpulje – jagt- og vildtforvaltning	Feltforsøg med regulering og respons hos gæs over én vintersæson Feltforsøg med aflastningsmarker og bortskræmning Skadesomfang på vinterhvede (samarbejde med SEGES) Analyse af lodsejere og jægeres villighed til samarbejde
2020	Kortlægning af strandenge i Guldborgsund Kommune som potentielle aflastningsområder for bramgæs	Miljøstyrelsen	Kortlægning af strandenges egnethed som aflastning for gæs Muligheder og barrierer for gåsevenlig pleje af enge
Sep. 2020 - dec. 2021	Integreret forvaltning af gæs: kan landbrugsøkonomiske, jagtlige og naturbeskyttelsesinteresser forenes?	15. Juni Fonden	Forsøg med skræmmemetoder og organisering af bortskræmning over én vintersæson Forsøg med aflastningsmarker Fortsættelse af analyser af skadesomfang på vinterhvede Analyse af muligheder for lokalt samarbejde om forvaltning af gæs
2021	Intet feltprojekt i vintersæsonen 2021/2022 pga. Covid19		
Sep. 2022 - dec. 2025	Samforvaltning i praksis – forsøg med bramgæs i Guldborgsund Kommune	15. Juni Fonden	Afprøvning af lokalt organiseret samforvaltning over tre vintersæsoner Udvikling af lokal målsætning for forvaltning af gæs Forsøg med sene markskader på vinterhvede Analyse af deltageres erfaringer med samforvaltning

Undersøgelsesområdet

I årene 2019-2021 blev feltundersøgelser, inklusiv samfundsvidenskabelige studier, udført i den sydlige del af Guldborgsund Kommune. En del af markskadeforsøgene blev udført på Vignæs, som i de første to delprojekter ikke var omfattet af forsøg med bortskræmning, som kunne have påvirket antallet af gæs, der benyttede markskade-forsøgsområdet. I 2022-2025 indgik Vignæs fuldt i undersøgelserne. En udførlig beskrivelse af områdets landbrugsmæssige udnyttelse og forekomst af gæs er givet i Madsen m.fl. (2020). Længs kysterne i Guldborgsund Kommune findes strandenge af varierende størrelse og tilstand, og der er ferske enge med lav vegetation i bl.a. Bøtø Nor og Kallø Grå. Omkring halvdelen af engene er imidlertid i en tilstand, der ikke er egnet som fødesøgningshabitat for bramgæs, da græsning med husdyr er opgivet og engene er groet til i rørskov eller anden høj vegetation (Pedersen og Madsen 2021).

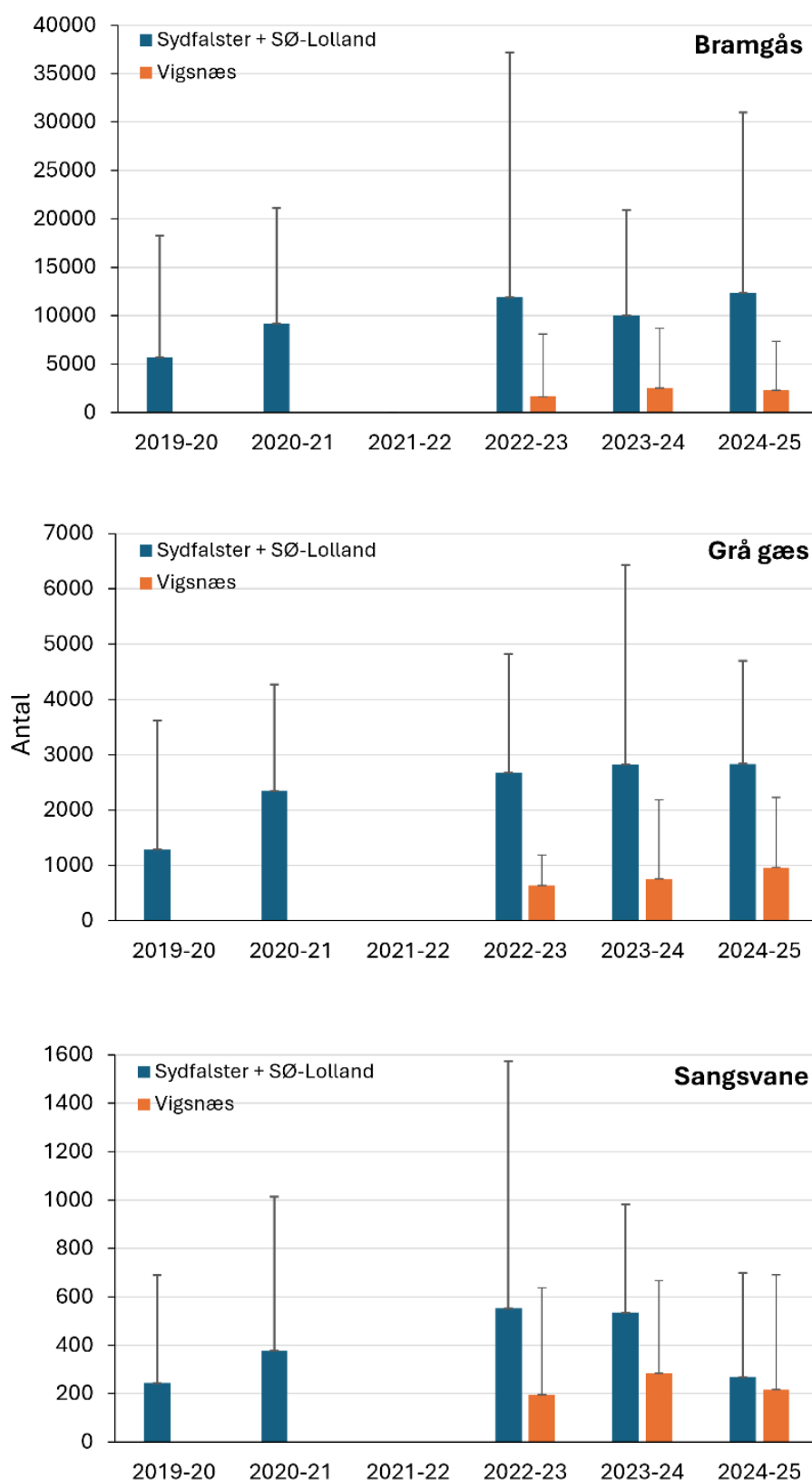
De væsentligste resultater og konklusioner

Forekomst af gæs og sangsvaner

Det overordnede antal af de vigtigste fuglearter på landbrugsarealerne i vinterperioden i de fem forsøgsår er vist i Figur 1. Når der tages højde for, at der ikke blev udført registreringer syd for Gedesby i de første to sæsoner, har der antallet af gæs og svaner været relativt stabilt over årene. Heller ikke på Vignæs er der registreret en tydelig ændring over de tre år med optællinger. Det tyder på, at tiltag med etablering af aflastningsmarker ikke har medført en tiltrækning af gæs til området.

Registreringer og GPS-mærkning af bramgæs (foretaget i marts 2019) har dokumenteret, at antallet af bramgæs i området toppe i perioden november-februar, hvorefter antallet falder drastisk fra marts-maj. I april-maj har der kun været tre lokaliteter, hvor bramgæs forekommer i flokke med mere end 1000 individer: ved Bøtø Nor, ved Kalvø og marker ved Priorskov og på Vignæs. De GPS-mærkede fugle, der forlod området i marts 2019, spredte sig til det tyske Vadehav, Sydsjælland og Saltholm i Øresund, før trækket mod de nordligere ynglepladser i maj (Madsen m.fl. 2022).

Figur 1. Forekomst af bramgæs, grå gæs (grågås, blisgås, kortnæbbet gås og sædgås lagt sammen) og sangsvane i november-februar 2019-20 til 2024-25, vist som det gennemsnitlige daglige antal (søjler) og det højeste antal talt (tynde linjer) i løbet af de fire måneder. I 2019-20 og 2020-21 blev der ikke foretaget registreringer syd for Gedesby på Sydfalster. Vignæs var kun inkluderet i de sidste tre sæsoner. Se Madsen m.fl. (2020) m.h.t. metoder.

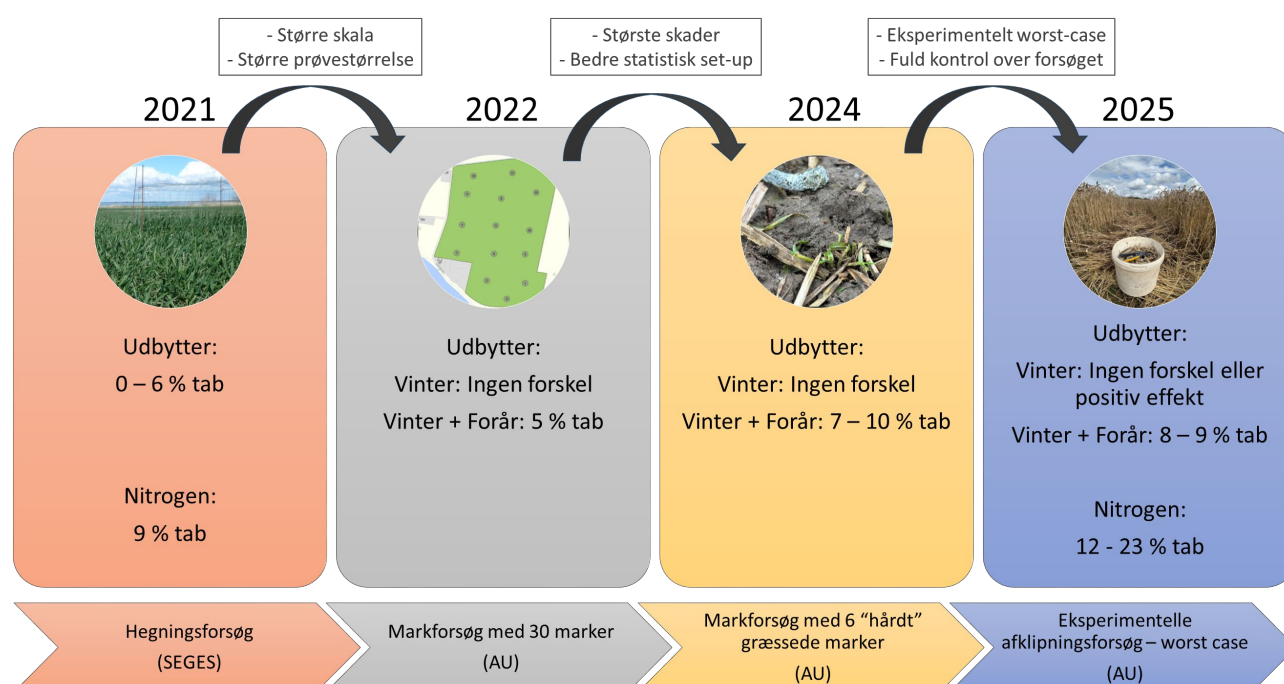

Markskadeforsøg

Gentagne forsøg over flere år har vist, at græsning fra bramgæs om efteråret og vinteren stort set ikke påvirker udbyttet af vintersæd den efterfølgende sommer; forlænges græsningen til april-maj kan skadesomfanget nå op på 10% af udbyttet og en reduktion på 20% af proteinindholdet af kornet (Figur

2; Clausen m.fl. 2022; Clausen og Madsen manuskript). Da bramgæssene koncentrerer sig på færre områder om foråret, er det imidlertid en mindre del af markerne i området, der er påvirket. Selv om gæssenes græsning om efteråret/vinteren ikke fører til skader på afgrødens udbytte, forårsager de, at vintersæden græsses lav og derved bliver mere attraktiv for gæssenes udnyttelse ind i foråret, hvor de gør skade. Uden græsning hen over vinteren vokser vintersæden sig ofte for høj til at være attraktiv for gæssene om foråret, hvilket reducerer risikoen for udbyttetab betydeligt.

I løbet af projektet gjorde lodsejere forskerne opmærksomme på, at bramgæs og andre arter af gæs og svaner i flere tilfælde søgte føde på uholdede roemarker, hvor de gjorde skade på udbyttet. I samarbejde med lodsejerne blev omfanget af denne nye tendens undersøgt. Undersøgelsen konkluderer, at skadesomfanget på de berørte marker indtil videre har været lavt, men fænomenet ser ud til at sprede sig (Sørensen og Madsen 2025).

Figur 2. Sammenfatning af fire års markskadeforsøg på vinterhvede, hvor årstallet angiver høsttidspunktet. De konkrete undersøgelser er præsenteret i Clausen m.fl. 2022 og Clausen og Madsen (manuskript). Forsøgene i 2021 blev udført i henhold til en standardprotokol (SEGES' landforsøg), mens forsøgene i 2022, 2024 og 2025 blev udført efter evaluering og planlægning i samarbejde med landmændene i projektet. Vinter: kun afgræsning af gæs frem til februar; Vinter + Forår: afgræsning om vinteren og frem til april-maj.

Aflastningsmarker

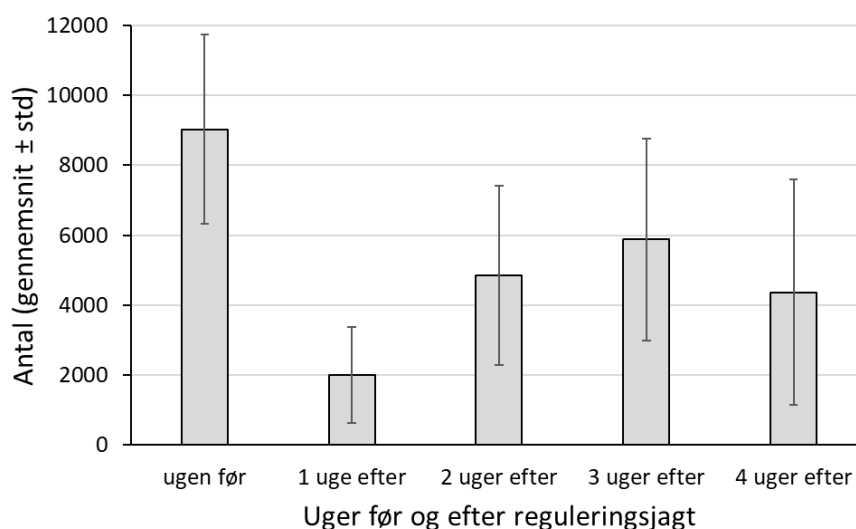
Rospildmarker efter høst, hvad enten de ligger urørte i nogen tid inden pløjning, eller bliver dybdeharvet frem for at blive pløjet, tiltrækker store flokke af gæs og sangsvaner i månederne efter høst (Madsen m.fl. 2020; under udarbejdelse). For at disse marker kan fungere som reelle aflastningsmarker, der trækker gæssenes fouragering væk fra sårbare afgrøder, kræver det dog, at der er jagtfred på aflastningsmarkerne samt tilstødende marker. Der har været en stigende tilslutning blandt landmændene til at udlægge aflastningsmarker med roespild, hvilket har tiltrukket hovedparten af gæs og svaner efter roeoptagningen. Når roeaffaldet er blevet spist op i løbet af januar-februar, skifter fuglene til vintersæd eller frøgræs. I løbet af foråret søger bramgæssene

også over på strandenge og ferske enge, men søger fortsat også føde på vintersæd og frøgræs. Der er således en udfordring med gæssenes fouragering på vintersæd og frøgræs i foråret.

Bortskræmning

Forsøg med forskellige typer af skræmmemidler (passive, aktive, regulering) har vist, at gæssene vænner sig til passive virkemidler (såsom opsat fugle-skræmsel eller udlagte poser) inden for en uge. Aktive virkemidler (såsom at man går ud i marken eller afgiver et skud) kan friholde marker for gæs, men kun i 1-2 dage før end gæssene returnerer. Regulering med brug af lokkefugle og skjul kan friholde marker for gæs i 1-2 uger (Sørensen, Madsen og Balsby 2026; Madsen m.fl. under udarbejdelse). Reguleringsjagten er oftest blevet udført af jagtlejere, og der har været problemer med, at jægerne ikke kunne stille op til reguleringsjagt, når landmændene havde et akut behov. Deltagernes egne organiserede skræmmeaktiviteter (aktive virkemidler og regulering) i 2023-24 har haft varierende effekt. På Sydfalster, hvor lodsejere og jægere organiserede regulering én gang om måneden, har deltagerne kunnet reducere det samlede antal bramgæs i mere end én uge efter hver reguleringsjagt (Figur 3). I Vantore har hold af jagtlejere haft gode erfaringer med at flytte gåseflokkene fra marker, hvor de er uønskede, til marker hvor de bliver tolereret. I flere af delområderne har lodsejere og jagtlejere indgået aftaler om, at jægerne bliver kompenseret for at deltage i bortskræmning og regulering. Endvidere har nogle jagtkonsortier satset på at tiltrække unge, lokale jægere. Det har givet tilfredsstillende resultater, fordi lokalt baserede jagtlejere har lettere ved at deltage i bortskræmning fra afgrøder, når lodsejerne har behov for det.

Figur 3. Effekt af koordineret reguleringsjagt på antallet af bramgæs på Sydfalster, hvor lodsejere og jægere forsøgte at organisere én månedlig reguleringsjagt i vintersæsonerne 2023-24 og 2024-25 med hold af jægere placeret på vintersædsmarker fordelt i området. Figuren viser det gennemsnitlige antal bramgæs i ugen før den organiserede regulering i forhold til ugerne efter. Gennemsnittet (søjler) baserer sig på seks reguleringsjagter, hvor der blev nedlagt bramgæs. Gåseregistreringerne blev udført af AU.

Læringsprocesser og samforvaltning

I løbet af projektperioden er der sket en betydelig læring hos deltagerne. Projektets deltagere har udviklet en fælles forståelse af problemstillingen, dens kompleksitet og omfang, og de har lært om bramgåsens biologi og dens adfærd, hvilket har skabt et fælles fundament for det videre arbejde.

En central del af læringen har handlet om relationer og udviklingen af en fælles forståelsesramme. Der er komplekse forhold mellem lodsejere og jægere, lodsejere og lodsejere, jægere og jægere, samt mellem de lokale aktører – lods-

ejere og jægere – og myndighederne. Med tiden har der udviklet sig en erkendelse af deltagernes indbyrdes afhængigheder, behov og motivationer, hvilket har banet vejen for styrket kommunikation og, i forlængelse heraf, udviklingen af både uformelle og formelle samarbejder omkring gåseforvaltning. De uformelle samarbejder er især kommet til udtryk i deling af observationer om gæs på egne og andres arealer, øget udveksling af viden og erfaring og samarbejde mellem jagtkonsortier. Deltagerne har også udviklet mere formelle samarbejder, såsom aftaler om systematiseret bortskræmning og regulering, fælles/lokale reguleringsdage, revidering af jagtlejeaftaler, og en mere omhyggelig selektion af reguleringsparate jægere til jagtkonsortier.

Deltagerne har medvirket til projektets forsøg med bortskræmning, regulering og vurdering af markskader. Deltagerne har også udarbejdet målsætninger og handlingstiltag for håndteringen af bramgæs. Således er forsøgene blevet tilpasset den lokale kontekst, og resultaterne afspejler bedre de lokale omstændigheder og behov. Denne proces har betydet, at deltagerne har udviklet et ejerskab til forsøgene og deres resultater, hvilket har øget deltagernes tillid til forsøgenes konklusioner. Dette har formentlig bidraget til, en større villighed til at udlægge arealer til aflastning, og til at jægerne i højere grad har forstået og accepteret nødvendigheden af jagtfred på og omkring aflastningsarealer, af hensyn til gæssenes behov for ro og de sårbare afgrøder, der ønskes beskyttet. Der er en lignende udvikling ifm. markskadeforsøgene: lodsejerne var i starten kritiske overfor forskningsresultaterne, som de mente undervurderede udbyttetabet forårsaget af gæssene. Men ved, i samarbejde mellem forskerne og landmændene, at gennemføre gentagne forsøg under forskellige forhold, er der opbygget en stigende tillid til resultaternes pålidelighed blandt lodsejerne.

Deltagerne har givet udtryk for, at forløbet har betydet, at de, med den rette indsats, kan sikre deres afgrøder, uagtet at problemet ikke kan løses helt. Det øgede kendskab til og kontakt med myndighederne har gjort, at lodsejere og jægere bedre kan kommunikere deres erfaringer og målrette deres forslag om videre arbejde til myndighederne. I løbet af projektforsøget er der endvidere kommet et større fokus på etiske forhold, dvs. gæssenes biologiske behov og adfærd.

Projektet har identificeret flere udfordringer, som fremadrettet skal adresseres:

- Der er flere modsatrettede jagtinteresser, som kan modvirke samforvaltning. Ikke blot skal der skelnes mellem jagt og regulering, der er også forskel på de nødvendige omstændigheder for de forskellige jagtinteresser. Der er eksempler på, at jagt på fasaner eller dådyr kan påvirkes af bramgæssenes tilstedeværelse på et aflastningsareal eller af bortskræmningsindsatser mod bramgæs, samt at jagtinteresserne kan forhindre fælles afværgestrategier og bortskræmning.
- En sammenhængende forvaltning fordrer deltagelse fra både lodsejere, jægere, myndigheder og naturinteresser. Det gælder for landmændene, at der fortsat er en modvilje mod at tilpasse sig hinandens markplaner, for herigennem at sikre den mest effektive forvaltning. Det gælder desuden at især de enkelte meget store lodsejere - herunder fonde - ikke har ønsket at deltage i en samforvaltning. Udover myndighederne og Danmarks Jægerforbund er det vanskeligt at sikre de mere almene interesser, f.eks. via naturorganisationers engagement. Uagtet at der kan være både kulturelle og strategiske årsager til dette, kan det reducere sammenhængen i et område med samforvaltning, at disse nøgleaktører ikke er med.

- Projektet har vist, at tolerancen overfor gæssenes tilstedeværelse er øget blandt flere landmænd, men uagtet at skadeseffekten i det fleste tilfælde er minimal, kan det være vanskeligt for nogle landmænd at forholde sig passivt. Der er derfor behov for en bedre forståelse af kognitive processer bag landmændenes trang til at handle.
- Organiseringen af den lokale samforvaltning har været afhængig af den struktur og de resurser som projektet har bidraget med. Der har i projektperioden været eksempler på lokale selvstændige initiativer, som er gennemført, men der har også været eksempler på, at selvstændige lokale initiativer er faldet til jorden. Der er derfor en bekymring for, både blandt de lokale deltagere og hos projektteamet, hvordan man lokalt vil kunne løfte ansvaret for samforvaltningen efter projektets afslutning. Der vil fremadrettet være behov for at udvikle nye og holdbare måder at organisere og støtte den lokale samforvaltning for at sikre det lokale engagement og de lokale handlingskompetencer.
- Gæssene har vist sig tilpasningsdygtige og forandrer hele tiden deres fødesøgnings- og overlevelsesstrategier, bl.a. eksemplificeret med lokalt stigende antal grågæs om foråret, eller bramgæs, som fouragerer på uhøstede roer. Der er derfor et behov for, fremadrettet, at overvåge og tilpasse tiltag til at reducere gæssenes brug af sårbare afgrøder.

Anbefalinger

Projektteamets anbefalinger vedrørende afværgeforanstaltninger

- Da nedgræsning af vinterhvede om efteråret og vinteren øger risikoen for fortsat græsning om foråret og dermed skader på afgrøden, taler det for, at der udføres afværgeforanstaltninger om efteråret som et forebyggende tiltag.
- Afværge, der foretages om efteråret, skal ske ved en kombination af effektiv bortskræmning – inklusive regulering – og udlægning af aflastningsmarker (roespild eller lignende).
- Gæs, der søger føde på uhøstede roemarkers er endnu ikke et stort problem, men lodsejerne bør overvåge, om fænomenet spredes sig og sætte effektiv afværge ind, hvor det forekommer.
- Det anbefales at afværge på udsatte marker om foråret søges opnået ved en effektiv bortskræmning, inklusive regulering, kombineret med udlægning af aflastningsmarker.
- Strandenge og ferske enge skal i videst muligt omfang holdes lavtgræssede om foråret, så de kan tiltrække gæs og fungere som aflastningsarealer.
- Den kombinerede 'pisk-og gulerod' tilgang kan sikre, at gæssene kan få dækket deres økologiske behov inden for området.
- Afværgeforanstaltninger skal ske i samarbejde på tværs af ejendomme og forskellige interesser.

Projektteamets anbefalinger vedrørende samforvaltning

- Afgræns det geografiske område for samforvaltningen. For lille skala (få ejendomme) kan blive for skrøbeligt; for stor skala kan give anledning til manglende sammenhæng.
- Saml de relevante målgrupper og sørg for at være inkluderende.
- Definér i fællesskab problemstillinger og visioner, og revidér dem efterfølgende løbende.
- Formulér spørgsmål, der skal besvares for at løse problemerne, og søg så svar på spørgsmålene.
- Opstil konkrete målsætninger der afspejler visionerne, og formuler handlinger der kan opfylde målsætningerne. Prioritér målsætninger, delmål og handlingstiltag.
- Forventningsafstem handlinger på tværs af ejendomsskel i god tid før gæssene kommer om efteråret; organisér omhyggeligt roller med koordinering af afværge og udlægning af aflastningsmarker.
- Sikr de nødvendige resurser (materialer, deltagere) til at opnå målsætninger og handlinger.
- Indsaml og dokumentér løbende processen, data og erfaringer.
- Evaluér sammen de årlige resultater af handlinger og justér løbende på mål og tiltag om nødvendigt.
- Giv processen og samarbejdet tid til at udvikle sig og modne.

- Kommunikér åbent, tydeligt og regelmæssigt både internt blandt deltagerne og til relevante og interesserede eksterne personer, organisationer og myndigheder.

Deltagernes forslag og anbefalinger

- Der skal være jagttid på bramgæs.
- De udvidede rammer for regulering om foråret, som blev tilladt ifm. projektet, skal gøres permanente.
- Reguleringstilladelsers varighed bør kobles til vækstsæson eller evt. væksthøjde for afgrøde.
- Reguleringstilladelser bør være koblet bredt til de konkrete afgrøder på markerne i stedet for snævert til det enkelte matrikelnummer.
- Der bør være et obligatorisk 'onlinekursus' (spørgsmål og evt. film) m. diplom ifm. ansøgning om reguleringstilladelse.
- Der skal laves flere forsøg med efterafgrøder, der kan fungere som aflastningsareal.
- 'Gåsevenlige' efterafgrøder bør tælle som regulære efterafgrøder, der gøres tilskudsberettigede.
- Strandenge skal aktivt bruges som aflastningsarealer til bramgæs. Gåsegræsning kunne tælle som afgræsning.
- Der bør laves nogle korte film om projektets resultater og erfaringer.
- Der skal etableres et forum til fortsættelse af den lokale indsats. Det foreslås at Naturstyrelsen indkalder til fremtidige møder, fx i samme form som de regionale hjortevildtgrupper.
- Lodsejerne bør så vidt muligt sikre sig, at de jægere man evt. udlejer jagt til eller optager i sit konsortium, også er jægere, der har mulighed for og lyst til at indgå i afværge - og reguleringsopgaven. Lodsejere bør omvendt anerkende denne indsats, evt. i form af nedsat jagtleje, tilbud om alternative jagtmuligheder og lignende.

Produkter og formidling 2021-2025

Listen er foreløbig, da flere artikler fortsat er under udarbejdelse og flere formidlingsaktiviteter vil følge.

Videnskabelige produkter

Madsen, J., Pedersen, J., Bay, M.B. & Clausen, K.K. 2020. Regulering af bramgæs som led i en regional gåseforvaltning. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 48s. - Videnskabelig rapport nr. 392.

<https://dce2.au.dk/pub/SR392.pdf>

Pedersen, J. & Madsen, J. 2021. Strandenge og ferske enge i Guldborgsund Kommune som potentielle aflastningsområder for bramgæs. Del 1: Kortlægning af tilstand, maj-juni 2020. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 26 s. - Teknisk rapport nr. 190.

<http://dce2.au.dk/pub/TR190.pdf>

Sørensen, S.L. & Madsen, J. 2021. Strandenge og ferske enge i Guldborgsund Kommune som potentielle aflastningsområder for bramgæs. Del 2: Barrierer og muligheder for genetablering af afgræssede strandenge. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 32 s. - Teknisk rapport nr. 191.

<http://dce2.au.dk/pub/TR191.pdf>

Madsen, J., Pedersen, J., Cao, L., & Clausen, K. K. (2022). On the search for grasslands: long distance dispersal of spring-staging Barnacle Geese (*Branta leucopsis*) from a farmland area in Southeast Denmark. *Journal of Ornithology*, 163: 615–620. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10336-021-01952-3>

Clausen, K. K., Damsgaard Thorsted, M., Pedersen, J., & Madsen, J. (2022). Waterfowl grazing on winter wheat: Quantifying yield loss and compensatory growth. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 332, Artikel 107936. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2022.107936>

Sørensen, S. L., & Madsen, J. (2025). Wintering geese and swans foraging on unharvested sugar beets: an emerging problem. *Crop Protection*, 196, Artikel 107288. <https://doi.org/10.1016/j.cropro.2025.107288>

Sørensen, S. L., Madsen, J., & Balsby, T. J. S. (2026). An analysis of farmers' experiences with deterrence methods and investment in mitigation of agricultural crop damage caused by geese. *PLoS One*, 21(2), Artikel e0341807. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0341807>

Clausen, K.K. & Madsen, J. (manuskript). The importance of timing in goose grazing effects on winter wheat yield.

Madsen, J., Pedersen, J. & Bay, M.B. (under udarbejdelse): Using spilt sugar beet fields as accommodation areas to mitigate agricultural damage by waterfowl.

Madsen, J., Pedersen, J. & Clausen, K.K. (under udarbejdelse): Stepping up deterrence methods to mitigate waterfowl use of vulnerable crops.

Madsen, J., Hansen, H.P., Clausen, K.K., Fox, G. & Jeppesen, A.S. (under udarbejdelse). Addressing human-wildlife conflicts through co-management and social learning: a test case of burgeoning geese in agricultural landscapes.

Formidling

Projektet har været omtalt i artikler i Dansk Ornitologisk Forenings magasin Fugle, i Danmarks Jægerforbunds medlemsblad Jæger, forskellige internet-aviser og TV2 Øst.

Vildtforvaltningsrådet besøgte projektområdet den 4. oktober 2024 med en fremvisning af strandengspleje på Fuglsang-Skejten ved Guldborgsund Kommune og præsentation af projektet og diskussion på Nykøbing Falster Rådhus.

Det afsluttende møde den 3. december 2025 blev omtalt i Jæger (offentliggjort 6. januar 2026): [Gåseforvaltning med pisk og gulerod - Danmarks Jægerforbund](#)

Protokoller fra fællesmøder med deltagerne er offentligt tilgængelige på projektets hjemmeside (inklusive præsentationer, diskussioner): <https://projects.au.dk/da/can/integreret-forvaltning-bramgaes/protokol>